

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

กรณีศึกษาบ้านตาไฮ ตำบลโคกม่วง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

The Guidelines for Sustainable Community Based Tourism Management:

A Case Study of Baan Tad Hai, Tumbon Khok Muang, Amphoe Non Sang,

Chang Wat Nong Bua Lum Phu

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาไฮ 2) นำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาไฮให้เกิดความยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านตาไฮมีองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวครบทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ชุมชนบ้านตาไฮเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเข้าถึงที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้หลากหลายเส้นทาง อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ แต่อย่างไรก็ตามกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่มีมากนัก และด้านที่พักยังไม่มีควมหลากหลายของรูปแบบที่พัก แต่ยังคงเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านตาไฮด้วย การวิเคราะห์ถูกนำมาผนวกเพื่อสร้างแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านตาไฮ โดยยึดหลักมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 6 ด้านของกรมการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: แนวทาง การท่องเที่ยวโดยชุมชน มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

This research aimed 1) To study the current situation of community based tourism management for the local attractions in Baan Tad Hai. 2) To propose the guidelines for sustainable community based tourism management of Baan Tad Hai. The results of this research show that Baan Tad Hai consists of all 5A's of the tourism components including which are; Firstly, attractions is full of natural resources; Secondly, accessibility: tourists should be able to access the destination via many routes as long as they can easily access social media on several online platforms; Thirdly, amenities are currently sufficient to fulfill the needs of tourists; Fourthly, activities that could fulfill the tourist needs despite the lack of various tourism activities; Lastly, accommodations: there is only one accommodation, but it also sufficiently supports the number of tourists. Moreover, there were also in-depth interviews with those involved in tourism development in Baan Tad Hai. The analysis was combined to create the guidelines for sustainable community based tourism management of Baan Tad Hai based on the all 6 standards of community based tourism from the Department of Tourism.

Keywords: guidelines, community based tourism, standards of community based tourism

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมการท่องเที่ยวและไมซ์ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมการท่องเที่ยวและไมซ์ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ความเป็นมาของปัญหา

จังหวัดหนองบัวลำภูนั้นมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย อาทิ ถ้ำผาเงา ถ้ำเอราวัณ พิพิธภัณฑ์หิน 150 ล้านปี วนอุทยานน้ำตกเหวไต้ โดยหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่ของจังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านตาตไฮ ตำบลโคกม่วง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ที่อยู่ในอำเภอโนนสัง เริ่มเปิดรับการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เมื่อปี พ.ศ. 2562 และได้รับโลรางวัลพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุข (สำนักงานพัฒนาชุมชนหนองบัวลำภู, 2562) แต่อย่างไรก็ตามปัญหาที่ยังพบเจออยู่ในขณะนี้คือแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านตาตไฮยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ส่วนใหญ่ยังมีเพียงคนบางกลุ่มในพื้นที่ใกล้เคียงเท่านั้นที่รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ นอกจากนั้นการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนยังขาดการคำนึงถึงความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว อีกทั้งสถานการณ์ปัจจุบันของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นการดำเนินงานวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านตาตไฮ ตำบลโคกม่วง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้เจริญเติบโตในทุกด้านอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาตไฮ
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาตไฮให้เกิดความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

2.1 ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ในการรับผิดชอบดูแลเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู หน่วยงานภาคเอกชนหรือกลุ่มธุรกิจส่วนบุคคลที่เป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และเจ้าของพื้นที่หรือชุมชนท้องถิ่นและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในบ้านตาตไฮ ตำบลโคกม่วง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

2.2 ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดหนองบัวลำภู องค์การบริหารส่วนตำบลโคกม่วง โครงการชลประทานหนองบัวลำภู สำนักชลประทานที่ 5 กรมชลประทาน หน่วยงานภาคเอกชน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการจำหน่ายของที่ระลึก ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก ผู้ประกอบการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม และเจ้าของพื้นที่หรือชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านตาตไฮ นักเล้าเรือรางวัลประจำถิ่น ผู้ดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ จำนวนทั้งสิ้น 10 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

3.1 แบบสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ผู้ศึกษาวิจัยจะเฝ้าสังเกตการณ์ โดยไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อจดบันทึกรายละเอียดตามที่สังเกตได้ ซึ่งการสำรวจทรัพยากรและขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านตาตไฮ ประกอบไปด้วย 5 ด้าน (5A's) ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูด (Attraction) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) และด้านที่พัก (Accommodation)

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-depth Interview) โดยคำถามในการสัมภาษณ์จะเกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อพัฒนาสู่ความยั่งยืน โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

หลักได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่และได้รับข้อเท็จจริงมากที่สุด ซึ่งประเด็นคำถามครอบคลุมด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านตาตไฮ ศักยภาพของการท่องเที่ยวในชุมชน มุมมองและทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงโดยชุมชน การจัดการความปลอดภัยและสภาวะในสถานการณ์โควิด -19

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยอื่นๆที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

4.2 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยแบบสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-depth Interview) เพื่อศึกษาและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกายภาพ พฤติกรรม รวมไปถึงสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อพัฒนาสู่ความยั่งยืน ผนวกกับการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลที่ช่วยให้ได้ข้อมูลและรายละเอียดมากยิ่งขึ้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำมาวิเคราะห์ตามหลักการทฤษฎี SWOT Analysis แล้ว ผู้ศึกษาวิจัยจึงประเด็นต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์แล้วสรุปผลในเชิงพรรณนาบรรยายถึงข้อมูลต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ โดยนำไปสู่การสร้างแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาตไฮโดยใช้แบบสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ซึ่งการสำรวจทรัพยากรและขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านตาตไฮ ประกอบไปด้วย 5 ด้าน (5A's) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านสิ่งดึงดูด (Attraction) ชุมชนบ้านตาตไฮมีศักยภาพทางด้านกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีสิ่งแวดล้อมและทัศนียภาพภายในชุมชนที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ได้อย่างงดงาม โดยเฉพาะอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำบอนอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลางที่เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนั้นยังมีแหล่งท่องเที่ยวอันสำคัญภายในชุมชนหลายแห่ง ประกอบไปด้วย เจดีย์ทองคำ-ถ้ำย่าเลิศ ลานต้นตาล

ภาพที่ 1 สิ่งดึงดูด (Attraction) ภายในชุมชนบ้านตาตไฮ

2. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) การเดินทางเข้าถึงพื้นที่บ้านตาตไฮ มีเส้นทางที่สะดวกและง่ายต่อการเข้าถึง มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน โดยสามารถเดินทางเพื่อเข้าสู่หมู่บ้านได้ 2 ทาง ได้แก่ เส้นทางจากตัวจังหวัดหนองบัวลำภูสู่ชุมชนบ้านตาตไฮ โดยมีระยะทาง 43 กิโลเมตร และเส้นทางจาก อ.อุบลรัตน์ จ.ขอนแก่นสู่ชุมชนบ้านตาตไฮ โดยมีระยะทาง 56 กิโลเมตร แต่อย่างไรก็ตามการเดินทางเข้าสู่ชุมชนบ้านตาตไฮยังไม่มีระบบการขนส่งสาธารณะและการบริการรถรับจ้าง นอกจากนั้นยังเข้าถึงข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อจากชุมชนโดยตรงได้แก่ Facebook เที่ยวตาตไฮ อยากพักใจให้มาเด้อ หรือติดต่อผู้ใหญ่สมพงษ์ และสามารถศึกษาข้อมูลได้จากเว็บไซต์แนะนำการท่องเที่ยวต่างๆ รวมไปถึงเทปบันทึกการสัมภาษณ์

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ชุมชนบ้านตาดไฮมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานไว้รองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ลานจอดรถจำนวน ห้องสุขาสาธารณะ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวยังเป็นแบบชั่วคราว ร้านค้าจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม และชุมชนบ้านตาดไฮมีการติดไฟส่องแสงสว่างทั่วทั้งหมู่บ้านเพื่อความปลอดภัยอีกด้วย นอกจากนี้บริเวณใกล้เคียงยังมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกม่วง ไปรษณีย์ไทย และธนาคาร อย่างไรก็ตามในพื้นที่ชุมชนบ้านตาดไฮยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้พิการ การบริการโทรศัพท์สาธารณะ และตู้จ่ายเงินอัตโนมัติ (ATM)

4. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและน่าสนใจ ซึ่งจัดขึ้นภายในชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมีทั้งสิ้น 4 กิจกรรมด้วยกัน ได้แก่ กิจกรรมล่องเรือ กิจกรรมสักการะถ้ำย่าเลิศและเจดีย์ทอง กิจกรรมปีนताल และกิจกรรมทำขนมตาล แต่อย่างไรก็ตามกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังมีไม่มากนัก

ตารางที่ 1 ข้อมูลกิจกรรมบ้านตาดไฮ

รายการกิจกรรม	เดือน											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. กิจกรรมล่องเรือ	✓	✓	✓	✓							✓	✓
2. กิจกรรมสักการะถ้ำย่าเลิศ-เจดีย์ทอง	✓	✓	✓	✓							✓	✓
3. กิจกรรมชมปีนताल	✓	✓	✓	✓	✓							✓
4. กิจกรรมทำขนมตาล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 1 พบว่า ชาวบ้านในชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมล่องเรือและกิจกรรมสักการะถ้ำย่าเลิศและเจดีย์ทองได้ในช่วงเดือน พฤศจิกายน-เมษายนของทุกปี กิจกรรมชมปีนतालสามารถดำเนินกิจกรรมได้ในระหว่างธันวาคม-พฤษภาคมของทุกปี และกิจกรรมทำขนมตาลสามารถดำเนินกิจกรรมได้ตลอดทั้งปี

5. ด้านที่พัก (Accommodation) ในพื้นที่ชุมชนบ้านตาดไฮมีที่พักรองรับนักท่องเที่ยวเพียง 1 แห่ง โดยมีลักษณะรูปแบบเป็นรีสอร์ท มีห้องพักรับรองทั้งสิ้นจำนวน 4 หลัง ที่พักได้ห้องละ 2 ท่าน ซึ่งไม่มีความหลากหลายของรูปแบบที่พัก แต่ยังคงเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 2 ที่พักภายในชุมชนบ้านตาดไฮ

นอกจากนั้นผู้วิจัยยังศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาดไฮโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-depth Interview) โดยคำถามในการสัมภาษณ์จะเกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อพัฒนาสู่ความยั่งยืน โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ทั้งหมด 7 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของบ้านตาดไฮ พบว่า การท่องเที่ยวที่บ้านตาดไฮเพิ่งเริ่มขึ้นเมื่อไม่นาน แต่ด้วยสถานการณ์โควิด-19 ทำให้การท่องเที่ยวภายในบ้านตาดไฮหยุดชะงักไป จำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลงอย่างชัดเจน นอกจากนี้แบบแผนการจัดการภายในชุมชนยังไม่ชัดเจนอีกด้วย

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการจัดการขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวของบ้านตาดไฮ พบว่า ชุมชนบ้านตาดไฮมีการเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ และความพร้อมทางด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยมีการคาดคะเนจากจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละเดือน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านตาดไฮ พบว่า ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านตาดไฮตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคส่วน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นสื่อกลางระหว่างหน่วยงานและชาวบ้านภายในชุมชน

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับมุมมองและทัศนคติในการพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านตาดไฮ พบว่า บ้านตาดไฮมีแนวโน้มการพัฒนาที่ดี เพียงแต่ยังขาดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ส่งผลให้การพัฒนาการท่องเที่ยวขาดการคำนึงถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 5 ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของบ้านตาดไฮ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านตาดไฮนับเป็นจุดแข็งอย่างหนึ่งของชุมชน ทั้งการมีส่วนร่วมของคนภายในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ

ส่วนที่ 6 ข้อมูลการจัดการความปลอดภัยและสุขภาวะในสถานการณ์โควิด-19 ของบ้านตาดไฮ พบว่า ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 มีการปฏิบัติตามนโยบายของภาครัฐอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นกรณีฉีดวัคซีนให้กับคนในชุมชน การสวมใส่หน้ากากอนามัย และการเว้นระยะห่างในแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนที่ 7 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า การสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจากความร่วมมือหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือของคนในชุมชนและแรงสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก จะส่งผลให้เกิดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านตาดไฮที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและอยู่ในขีดจำกัดที่ชาวบ้านในชุมชนจะสามารถรับได้ โดยจะทำให้การพัฒนาเกิดความสมดุลในทุกฝ่าย

จากการรวบรวมข้อมูลการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้ผู้ศึกษาวิจัยกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านตาดไฮโดยผนวกเข้ากับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกรมการท่องเที่ยว โดยมีหลักเกณฑ์ทั้งหมด 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ 1) โครงการสร้างความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกันสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเพื่อให้รูปแบบและเป้าหมายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกัน 2) โครงการจัดตั้งกฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในแหล่งท่องเที่ยว และเพิ่มความปลอดภัยด้านชีวิตและทรัพย์สิน 3) โครงการเยาวชนพาเพื่อนเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนภายในชุมชน และเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4) โครงการวิเคราะห์การตลาดและการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ และเพื่อพัฒนาความรู้ด้านการตลาดของคนในชุมชน

ด้านที่ 2 การจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี ได้แก่ 1) โครงการสร้างสรรค์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีความน่าสนใจ และนำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว 2) โครงการการจัดการรายได้จากการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ภายในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม และลดข้อขัดแย้งในการจัดสรรรายได้

3) โครงการให้ความรู้ในการป้องกันและเฝ้าระวังเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการตระหนักรู้ในการป้องกันและเฝ้าระวังเชื้อไวรัสโควิด-19 อีกทั้งยังเป็นการให้ความรู้การพัฒนากระบวนการสุขอนามัยในการป้องกันโควิด-19 ด้วย นอกจากนี้ 4) โครงการรณรงค์ท่องเที่ยวปลอดภัยไวรัสโควิด-19 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามมาตรการของภาครัฐ และเพิ่มความสะดวกและความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวและชาวบ้านในชุมชน

ด้านที่ 3 การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ 1) โครงการอบรมความรู้มรดกวัฒนธรรมนำทางท่องเที่ยวในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแพร่มรดกวัฒนธรรมชุมชนผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเพื่อสืบทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น 2) โครงการรณรงค์แต่งกายประจำถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป 3) โครงการนิทรรศการประเพณี ประจำถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างฐานข้อมูลด้านมรดกวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และเพื่อเผยแพร่มรดกวัฒนธรรมชุมชนผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ 4) โครงการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ชนรุ่นหลังและนักท่องเที่ยวที่สนใจ

ด้านที่ 4 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ได้แก่ 1) โครงการรณรงค์คัดแยกขยะและดูแลทัศนียภาพภายในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการจัดการขยะและสิ่งปฏิกูล และรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้สวยงามอยู่เสมอ และเพื่อการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ 2) โครงการป้ายข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างฐานข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ อีกทั้งยังเป็นการสอดแทรกความรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว 3) โครงการอบรมการดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยว และรักษาความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยว 4) โครงการรณรงค์ลดการใช้ถุงพลาสติก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปัญหาภาวะโลกร้อนและผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังเพื่อเป็นการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

ด้านที่ 5 คุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ 1) โครงการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การให้บริการด้านการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างน่าพึงพอใจ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลทางการท่องเที่ยวของชุมชน และเพื่อให้เกิดจุดบริการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ 2) โครงการป้ายบอกเส้นทางทางการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัย และการบริหารจัดการเส้นทางเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนมีประสิทธิภาพ 3) โครงการจัดตั้งหน่วยพยาบาลประจำหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริหารจัดการกรณีฉุกเฉินอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความสบายใจให้แก่นักท่องเที่ยวภายในพื้นที่ และเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านให้มีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น รวมไปถึง 4) โครงการพัฒนาโปรแกรมทางการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวให้ดึงดูดและน่าสนใจมากขึ้น เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งชุมชน และเพื่อมอบประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว

ด้านที่ 6 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก ได้แก่ 1) โครงการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลทางการท่องเที่ยวของชุมชน และเผยแพร่การท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง 2) โครงการความร่วมมือทางการท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจ ควบคุมขีดจำกัดทางการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ และเพื่อเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักผ่านผู้ประกอบการนำเที่ยว 3) โครงการความร่วมมือเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างชุมชนข้างเคียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายจากชุมชนข้างเคียง เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์และเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากยิ่งขึ้น 4) โครงการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวด้านที่พักให้มากยิ่งขึ้น และกระจายรายได้สู่ธุรกิจที่พักภายนอกชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการสำรวจสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาตไฮโดยใช้หลัก 5 ด้าน (5A's) ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ด้านการเข้าถึง (Accessibility) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) และด้านที่พัก (Accommodation) โดยทุกด้านสอดคล้องกับ Dickman (1996) อ้างถึงใน พบพร โอทกานนท์ และ เยาวภา ปฐมศิริกุล (2556) ได้อธิบายไว้ว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) คือ สิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ด้านการเข้าถึง (Accessibility) คือ สภาพการเข้าถึงหรือเส้นทางคมนาคมที่นำไปสู่แหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ โดยในทางที่ดีจำเป็นต้องมีความสะดวกสบายที่เหมาะสมต่อการเดินทางท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) คือ สิ่งบริการพื้นฐานต่างๆ ที่มีความจำเป็นต่อการท่องเที่ยว ซึ่งรวมไปถึงระบบสาธารณูปการที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) คือ กิจกรรมต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเลือกทำในระหว่างการท่องเที่ยว และด้านที่พัก (Accommodation) การบริการที่พักนั้นสถานที่ท่องเที่ยวควรมีการจัดจำนวนที่พักไว้อย่างเพียงพอเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว นอกจากนั้นการวางแผนแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาตไฮให้เกิดความยั่งยืนนั้น ผู้ศึกษาวิจัยได้รวบรวมข้อมูลผนวกกับศึกษามาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามที่กรมการท่องเที่ยวได้กำหนดไว้ เพื่อให้โครงการทั้งหมดครอบคลุมและสัมพันธ์กับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้สะท้อนให้เห็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านตาตไฮ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ชุมชนบ้านตาตไฮมีทรัพยากรและขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ แต่ยังขาดแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ทำให้ผู้ศึกษาวิจัยรวบรวมข้อมูลและผนวกกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามที่กรมการท่องเที่ยวกำหนด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการวางแผนการตลาด เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยว
2. ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมด้านการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความ

ต้องการที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่น เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาชุมชนใกล้เคียง เพื่อกำหนดเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน

ทำให้เกิดการกระจายรายได้ทางการท่องเที่ยวไปยังชุมชนข้างเคียงด้วย

เอกสารอ้างอิง

กองพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว. (2561). **มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. (1). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
พบพร โอทกานนท์, ดร.เยาวภา ปฐมศิริกุล. (2556). รูปแบบคุณภาพการบริการ ภาพลักษณ์ แหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจที่ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของชาวยุโรปและอเมริกัน. **วารสารธรรมศาสตร์**. (32)1, 35-56.
สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (ม.ป.ป.). การท่องเที่ยวโดยชุมชน. **ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน**.
<<https://thaicommunitybasedtourismnetwork.wordpress.com/cbt/>> (สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2564).

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองบัวลำภู. (2562). พิธีเปิดป้ายโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี และหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรม “OTOP Village” บ้านตาตไฮ หมู่ 5 ตำบลโคกม่วง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู. **ข่าวประชาสัมพันธ์**. <<https://nongbua.cdd.go.th/>> (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2565).